

Isonkyrön herättäjäjuhlat
Raamattutunti
lauantai 7.7.2012
Anni Pesonen

Silmäisi eteen, Jeesus

*Silmäisi eteen, Jeesus,
vien sydämeni syyllisen
ja paljastan sen kurjuuden
silmäisi eteen, Jeesus*

*Silmäisi eteen, Jeesus,
synteini raskaan taakan tuon
ja ikävöivän katseen luon
silmiisi helliin, Jeesus.*

*Silmäisi nähden, Jeesus
tein syntiä ja rikoin lain.
Nyt tuomariini katson vain
– silmiisi helliin, Jeesus.*

*Silmiisi katson, Jeesus.
Jos tuomionkin kuulisin,
katsoisin hyljättynäkin
silmiisi helliin, Jeesus.*

Isonkyrön herättäjäjuhlien tunnusvirsi piirtää eteemme kuvan Jeesuksesta tuomarina. Lahjomattomana tuomarina, joka on juuri kuullut vääjäämättömät todisteet vakavasta rikoksesta kaikkine yksityiskohtineen. On pysähtynyt hetki ennen tuomion langettamista. Syytetty ja tuomari katsovat toisiaan, ja tuomarin katse on hellä. Tuomari on nimittäin syytetyn rakastettu, ikävöity ja helläsilmainen rakastettu.

Tämä Lars Stenbäckin runo ammentaa kuvansa tietenkin Raamatusta. Jäin miettimään varsinkin kahta teemaa, Jeesusta tuomarina ja Jeesuksen katsetta, jonka Stenbäck kuvittelee helläksi.

Uudessa testamentissa viimeinen tuomio ja Jeesus sen tuomarina korostuu kaikkein vahvimmin Matteuksen evankeliumissa. Tässä evankeliumissa on unohtumattomia vertauksia tuomiosta ja sitä seuraavasta rangaistuksesta. Tyypillistä Matteukselle on myös, että useimmiten rangaistus tulee armottomuudesta, rakkaudettomuudesta, kärsivän ihmisen ohittamisesta. Vertausten hahmot edustavat joskus Jumalaa, joskus Kristusta taivaallisena tuomarina.

Matteuksen kuvaama Jeesus kertoo esimerkiksi, miten isäntä, Jumala, lähtee tilaltaan ja jättää tilanhoitajaorjalle tehtäväksi katsoa, että kaikki tilan orjat saavat ruokansa ajallaan. Mutta jos tilanhoitaja on kelvoton, hän tuumii ettei Herra palaa vielä pitkään aikaan ja alkaa lyödä tovereitaan ja syödä ja juoda juoppojen seurassa. Sellaisen orjan herra tulee arvaamatta, hakkaa hänet kuoliaaksi ja tuomitsee hänet muiden teeskentelijöiden kanssa paikkaan, jossa itketään ja

kiristellään hampaita (Matt. 24:45-51). Paikka on ilmeisesti kuoleman jälkeinen helvetti, koska orja jo hakattiin vertauksessa kuoliaaksi.

Toisessa vertauksessa Matteuksen Jeesus kertoo taas mahtavassa asemassa olevasta orjasta (Matt. 18:23-34). Kuninkaalla on orja, joka hoitaa tämän miljardiomaisuutta. Orja jää kuitenkin kiinni kavalluksesta: rahaa puuttuu huikea summa, kuusikymmentä miljoonaa. Kuningas määrää jo orjan, hänen perheensä ja kaiken omaisuutensa myytäväksi velan maksuksi. Orjan rukoillessa armoa ja maksuaikaa kuningas kuitenkin peruu päätöksensä, päästää orjan menemään ja antaa koko velan anteeksi. Armahdettu orja tanssii iloissaan ulos ja törmää saman tien alempaan orjaan, joka on hänelle velkaa kokonaisen satasen. Mahtava orja käy tämän oman velallisensa kurkkuun kiinni ja vaatii rahojaan heti takaisin. Velallinen ei voi maksaa, eikä anelu ja ruikutuskaan auta: mahtiorja toimittaa tämän velallisensa velkavankeuteen, kunnes rahat on maksettu. Mutta kuningas saa kuulla tapauksesta muilta orjiltaan. Hän kutsuttaa mahtiorjan luokseen ja antaa tämän maistaa omaa lääketään: velkavankilaa, kunnes koko valtava velka on maksettu. Armoa hän ei saa enää uudestaan. Matteuksen Jeesus on lähimmäisenrakkauden suhteen hyvin tosissaan. Sen, joka paljon Jumalan hyvyyttä saa, on opittava myös antamaan. Armon, säälin ja solidaarisuuden on virrattava eteenpäin. Tulee aika, jolloin uutta mahdollisuutta ei enää saa.

Unohtumattomin tuomiokuva Matteuksen evankeliumissa on kuitenkin se, missä Ihmisen Poika tulee kaikkien enkeliensä kanssa ja istuu kirkkautensa valtaistuimelle (Matt. 25:31-46). Kaikki kansat kootaan hänen eteensä, ja hän erottaa ihmiset toisistaan, niin kuin paimen erottaa lampaat vuohista. Yksi joukko seisoo hänen oikealla puolellaan ja toinen vasemmalla. Sitten kuningas sanoo oikealla puolellaan oleville: ”Tulkaa tänne, te Isäni siunaamat. Te saatte nyt periä valtakunnan, joka on ollut valmiina teitä varten maailman luomisesta asti. Minun oli nälkä, ja te annoitte minulle syötävää. Minun oli jano, ja te annoitte minulle juotavaa. Minä olin koditon, ja te otitte minut luoksenne. Minä olin alasti, ja te vaatetitte minut. Minä oli sairas, ja te kävitte minua katsomassa. Minä olin vankilassa, ja te tulitte minun luokseni.” Puhutellut ovat ihmeissään. Eivät he ole koskaan nähneet Ihmisen Poikaa nälkäisenä tai janoisena, sairaana, alastomana tai vangittuna. Mutta Kuningas vastaa heille: ”Totisesti, kaiken, minkä te olette tehneet yhdelle näistä minun vähäisimmistä veljistäni, sen te olette tehneet minulle.” Ja sitten on aika puhutella vasemman puolen väkeä. Heidät lähetetään ikuisen tuleen, joka on varattu Saatanalle ja hänen enkeleilleen. He eivät nimittäin auttaneet Ihmisen Poikaa hänen ollessaan nälkäinen, janoinen, koditon, alaston, sairas ja vangittu. Hekään eivät elämässään tunnistanee Ihmisen Poikaa, mutta kaiken, minkä he jättivät tekemättä yhdelle näistä vähäisimmistä, he jättivät tekemättä Ihmisen Pojalle, taivaalliselle tuomarille.

Siellä vasemman puolen vuohipukkien joukossa seisoo myös Lars Stenbäck, virsirunoilija. Siellä seisomme myös me silloin, kun hänen virteensä yhdymme. Selittelyt eivät enää auta. On totta, että ohitin. On totta, etten enää jaksanut piitata. Hyväksyin systeemin, jossa köyhät köyhtyvät ja kärsijät kärsivät. Se tuntui liian mahdottomalta muuttaa, ja minä keskityin omaan elämääni. Nyt tuomariini katson vain.

Tuomari-Jeesusta ei ole vaikea löytää Uudesta testamentista. Hän on erityisen tärkeä juuri Matteukselle, ja hän esiintyy siellä täällä muuallakin. Mutta mistä Stenbäck sitten löysi ne Jeesuksen hellät silmät? Tuskin Matteukselta. Hänen tuomiovertauksensa päättyy: Ja niin he lähtevät, toiset iankaikkiseen rangaistukseen, mutta vanhurskaat iankaikkiseen elämään. Matteuksella tuomio on peruuttamaton, ja se tapahtuu sen mukaan, onko usko Kristukseen myös

kantanut hedelmää, lähimmäisenrakkautta.

Yksi mahdollisuus on, että Stenbäck keksi Jeesuksen hellät silmät Markuksen evankeliumista, rikkaan miehen kertomuksesta (Mark. 10:17-27). Ainakin siinä puhutaan Jeesuksen tuntemasta rakkaudesta ja Jeesuksen katseesta samassa lauseessa. Rikas mies tulee siinä kysymään Jeesukselta: ”Hyvä opettaja, mitä minun pitää tehdä, jotta perisin iankaikkisen elämän?” Jeesus kieltää miestä sanomasta häntä hyväksi, sillä todella hyvä on ainoastaan Jumala. Sitten Jeesus viittaa käskyihin. Älä tapa, älä tee aviorikosta, älä varasta ja niin edelleen. Mies sanoo noudattaneensa niitä nuoresta pitäen. Markuksen mukaan Jeesus katsahti häneen, rakasti häntä ja sanoi: ”Yksi sinulta puuttuu. Mene ja myy kaikki, mitä sinulla on, ja anna rahat köyhille, niin sinulla on aarre taivaassa. Tule sitten ja seuraa minua.” Mies synkistyi ja lähti surullisena pois, sillä hänellä oli paljon omaisuutta. Jeesus katselee hänen jälkeensä ja lausuu sen kuuluisan toteamuksen, että kameli pääsee helpommin neulansilmästä kuin rikas pääsee Jumalan valtakuntaan. Mutta kun opetuslapset kysyvät, kuka sitten ylipäättään voi pelastua, Jeesus vastaa: ”Ihmiselle se on mahdotonta, mutta ei Jumalalle. Jumalalle on kaikki mahdollista.”

Jeesuksen rakastavasta katseesta minä päättelen, että Jeesus näki miehen vilpittömyyden. Hän oli tosiaan noudattanut käskyjä niin uskollisesti kuin voi. Mutta rakastavaa katsetta seuraa kuitenkin henkinen judoheitto, joka kiskaisee miehen kipeästi tantereeseen. Yksi sinulta puuttuu. Luovu tuosta omaisuudestasi. Anna kaikki pois. Miehen tie nousee pystyyn, sillä täydellisyyteen ei vilpittöminkään ihminen kykene. Siihen loppuu ainakin sillä kertaa Jeesuksen seuraaminen; jäljellä ovat vain suru ja synkkyys. Mutta Jeesus näkee kuitenkin toivon, jota poislähtevä mies ei näe. Ihmiselle, parhaallekin, pelastuminen voi tosiaan olla mahdotonta, mutta Jumalalle on kaikki mahdollista.

Tällainen on siis Markuksen Jeesuksen rakastava katse. Se on sydämen koettelijan ymmärtävä ja arvostava ja silti periksiantamaton katse. Kaiketi Jeesus tietää mitä tekee suistaessaan tämän rehellisen ja hyvän ihmisen alas kaikkeen pienuuteensa ja inhimillisyyteensä.

Jeesuksen hellät silmät tuovat mieleeni myös vanhan synnintunnustuksen sanat, jotka Lars Stenbäckkin varmasti tunsi hyvin.

*Oi sinä kaikkein armollisin,
ristiinnaulittu Herra Jeesus Kristus.
Armahda minua, vaivaista syntistä,
ja katso puoleeni laupeutesi silmin,
niin kuin sinä katsoit Pietariin, kun hän oli kieltänyt sinut,
ja niin kuin sinä katsoit syntiseen naiseen fariseuksen kodissa
ja ryöväriin ristinpuulla.
Anna minulle pyhä armosi,
että minä niin kuin Pietari itkisin syntejäni,
niin kuin syntinen nainen sinua sydämestäni rakastaisin
ja ryöväriin kanssa saisin katsella pyhiä kasvojasi
taivaassa iankaikkisesti.*

Tämä synnintunnustus, jossa pyydetään Jeesuksen laupiasta katsetta, on koottu Luukkaan evankeliumin kohtauksista. Muutkin evankelistat kertovat, kuinka vangitsemisyönä ylipapin pihassa

Pietari kolmesti kielsi tuntevansa Jeesuksen. Luukas on kuitenkin ainoa, jonka mukaan Jeesus itse oli tuolloin vielä samalla pihalla. Kukon laulaessa, kertoo Luukas, Herra kääntyi ja katsoi Pietariin, ja Pietari muisti, mitä Herra oli hänelle sanonut: ”Ennen kuin kukko tänään laulaa, sinä kolmesti kiellät minut.” Minkä jälkeen Pietari menee ulos ja itkee katkerasti (Luuk. 22:54-62).

Syntisen naisen kertomus on sekin Luukkaalta (Luuk.7:36-50). Fariseus Simon on kutsunut Jeesuksen kotiinsa aterialle, ilmeisesti juhlavalle illalliselle. Herrat loikovat pöydän ääressä kreikkalais-roomalaiseen tapaan keskustelemassa henkevästi, kun sisään tulee nainen, jonka kaikki paikalliset tuntevat: hänellä on kaupungissa syntisen naisen maine. Vieraampikin voi nähdä tämän naisen valtoimista hiuksista, ettei hän kuulu säädyllisten naisten kastiin, sillä silloin niin kuin nykyäänkin Lähi-Idässä kunnialliset naiset peittivät päänsä kodin ulkopuolella. Nainen voisi olla illallisella ansaitsemaan pyrkivä ammattiviihdyttäjä, esimerkiksi laulaja, tanssija tai prostituoitu. Nainen ei kuitenkaan ala tanssia tai laulaa. Hän menee Jeesuksen jalkojen luo ja alkaa itkeä hillittömästi. Hän itkee Jeesuksen jalat märiksi, kuivaa ne sitten pitkällä hiuksillaan, suutelee niitä ja voitelee ne tuoksuöljyllä. Jeesus on hiljaa ja odottaa. Hän vain antaa naisen olla, pöytävieraiden tietäväisen ilkkuvista hymyistä ja isännän kylmästä katseesta huolimatta. Asiaa hänellä on fariseukselle. Jeesus kertoo hänellekin kahdesta velallisesta, jotka eivät voineet maksaa lainaamaansa rahaa takaisin. Inhimillinen lainaaja antoi molemmille velan anteeksi, toiselle kymmenen kertaa suuremman summan kuin toiselle. Jeesus saa fariseuksen itse myöntämään, että suuremman velan anteeksi saanut on luultavasti kiitollisempi, rakastaa velan anteeksiantajaa enemmän.

Niinpä, sanoo Jeesus. Katso, fariseus, kuka täällä osoittaa suurta rakkautta. Ja naiselle hän sanoo: ”Kaikki sinun syntisi on annettu anteeksi.” ”Sinun uskosi on pelastanut sinut, mene rauhassa.”

Kaikki evankelistat kertovat myös kahdesta rosvosta, jotka ristiinnaulittiin Jeesuksen kahden puolen. Muut mainitsevat lyhyesti, että nämä rikollisetkin yhtyivät Jeesuksen pilkkaajiin. Luukas tekee poikkeuksen kertomalla, että vain toinen heistä pilkkasi. Toinen rikollinen moitti pilkkaajaa. ”Meitä rangaistaan tekojemme mukaan, mutta tämä mies ei ole tehnyt mitään pahaa.” Ja hän sanoi: ”Jeesus, muista minua, kun tulet valtakuntaasi.” Jeesus vastasi: ”Totisesti, jo tänään olet kanssani paratiisissa” (Luuk. 23:39-43).

Luukas ei missään kuvaile, kuinka Jeesus näihin ihmisiin katsoi. Kuulija saa kuvitella Jeesuksen ilmeen, kun hän katsoo Pietariin, kun hän katsoo syntiseen naiseen, kun hän katsoo ristin ryöväriin. Me tiedämme vain, että Pietari alkaa itkeä. Syntinen nainen ehkä kuivaa kyynelensä ja lähtee rauhassa, ja ryöväri ehkä kuolee toistellen mielessään: jo tänään paratiisissa. Mutta minäkin voin kuvitella Stenbäckin tavoin, että Jeesuksen silmät ovat ymmärtävät, rakastavat ja hellät.

Stenbäckin virressä jäädään tuomarin eteen, sietämättömän jännityksen hetkeen. Ei ole enää toivoakaan, ettei tuomiota olisi ansaittu – että mitään todella pahaa ei olisikaan tapahtunut tai ettei oma syyllisyys olisi totta. Mutta tuomari on rakas ja tuttu, ja hänen silmänsä ovat niin hellät. Ehkä sittenkin, ehkä, voi vielä toivoa jotain armon jälkinäytöstä.

Meille taas jää Matteuksen evankeliumi toiseen käteen ja Luukkaan evankeliumi toiseen. Jää yhtäältä tuomion uhka ja ehdoton lähimmäisenrakkauden vaatimus ja toisaalta syntisten ystävä Jeesus. Ja sitten on vielä Markuksen evankeliumi, ehkä inhimillisin kuvaus Jeesuksesta.

Kun luen kauheimpia uutisia, en antaisi Matteusta pois. Otan esimerkin Syyrian uutisista tänä kevätkesänä. Kristus kärsi niissä siviileissä, jotka jäivät ja jäivät hallituksen puolella taistelevien aseistettujen rikollisten uhreiksi. Niissäkin töihin matkanneissa miehissä, jotka rikollisotilaat pysäyttivät, komensivat bussista tien penkalle ja teloittivat ampumalla päähän tai vatsaan. Kristus kärsi ja kärsii myös kaikissa niissä, jotka odottivat näitä miehiä illalla kotiin. Ja Kristus kärsi Homsin kaupungin 88 uhrissa, jotka murhattiin koteihinsa ja joista kolmannes oli lapsia. Kristus ei lakkaa kärsimästä jokaisessa kidutetussa ja murhatussa, alistetussa, kauhuteoilla tottelemaan pakotetussa ihmisessä. Kain ei sitä kuule, mutta Abelin veri ei lakkaa huutamasta Herralle maasta. Väärin ei ole oikein eikä lähimmäisen rakkauden laki katoa minnekään ennen kuin taivas ja maa häviävät – ei pieninkään piirto, niin kuin Matteuksen evankeliumin Jeesus sanoo. Lähimmäisen rakkautta on oltava ja on tultava. Tällaisten uutisten ääressä toivon, että me kaikki, koko ihmiskunta, pääsisimmekin jo oikeudenmukaisen tuomarin eteen, jotta kauheuksien vyyhti saataisiin viimeinkin auki. Toivon tätä silläkin uhalla, että olen itsekin mahdollisesti ollut monessa vääryydessä mukana. Olen ollut ainakin hyötyjänä monessa ihmisoikeusloukkauksessa, joita meidän vaurauttamme palvelevat ylikansalliset yhtiöt ovat tehneet, esimerkiksi nyt vaikka Shell Ogonimaassa.

Välillä kuitenkin uuvun lähimmäisenrakkauden lain räikeään valoon, kuluttavaan ristiriitaan todellisuuden ja Jumalan tahdon välillä. Kyselen, onko sittenkään oikein tai kohtuullista asettaa tämän lain täydellisyyttä vaativa, kaikki virheet näyttävä peili epätäydellisen ihmisen eteen. Emmekö me ole niin rakennettujakin, että vastuuta ja välittämistä, todellista solidaarisuutta voi riittää korkeintaan apinalauman kokoiselle porukalle, ei koko ihmiskunnalle ja vielä koko luomakunnallekin. Me olemme emotionaalisesti osa eläinkuntaa, mutta meillä on edessämme enkelten peili. Mitä se tekee mielenterveydelle? Onko täydellisyyden vaatimus mitenkään oikein? Missä on elämän hyväksyminen sellaisena kuin se on, missä on myötäelävä kiintymys ja hellyys epätäydellistä, inhimillistä ihmistä kohtaan?

Lain räikeä valo osoittaa aina uudelleen, että lähtökuopassa ollaan ja pysytään. Lähimmäisen rakkauden vaatimus pysyy piirtoaankaan kadottamatta, kun taas minusta ei mitään tämän somempaa tule. Jäljelle jää aina uudestaan oma pienuus ja inhimillisyys ja kasvaminen tälle ahtaalle pienelle paikalle. Ja sikäli se on hyvä, että mikään ei ole niin rasittava kuin pyhittyvä ihminen. Ehkä totaalisen epärealistinen ihanne voi sittenkin opettaa realismia oman itsen suhteen, oman pysyvän pienuuden ja ihmisenkokoisuuden suhteen. Ne, jotka sen tietävät, ovat ystäväkansaa. Ystävien seurassa ei tarvitse teeskennellä minkäänmoista hengellistä kasvua tai edistystä.

Matteus kertoo meille, että laki pysyy voimassa kärsivän lähimmäisen tähden. Niiden syyrialaislasten tähden, joiden isä ammuttiin työmatkalla, ja niiden lasten, jotka murhattiin koteihinsa. Luukas taas kertoo, että me sittenkin katsomme Jeesuksen, syntisten ystävän, helliin silmiin silloinkin, kun kaikki parannukseteko on jo mahdotonta. Siksi Paavo Ruotsalainenkin neuvoi aikanaan tekemään mielikuvamatkoja nimenomaan Luukkaan syntisten luo. ”Kun saatana ja tekopyhät teiltä pyhyttä tahtoo niin menkää Kolkahatan vuorelle kysymään sitä ryöväriiltä! Ja jos ryövärikin olis niin ylpee ettei hän anna sullen tietoo Kristuksen rakkaudesta, niin mäne sitten tuhlaajapojan tykön, se antaa sullen vissin tiedon.” Matteus asettaa meidät tuomarin eteen, Luukas taas saa toivomaan ja uskomaan, että tuomion jälkeen on sittenkin vielä armon jälkinäytös.

Markus saa minut kuitenkin toivomaan, että täydellisyyden vaatimuksessa on lopulta kysymys Jumalan ja Jeesuksen pedagogiikasta. Jeesus katsoo minua, rikasta naista, rakastaen mutta päättävästi, ja nimeää piruuttaankin vielä sen asian, johon minä en mitenkään pysty. Ja kun sitten lähden synkkänä ja epätoivoissani pois, hän jää hymyilemään rauhallisesti jälkeeni. Hän on kaikkietävä Jumala ja ihmisen elämän elänyt ihminen yhtä aikaa. Siksi hänen täytyy tietää, että elämä täällä on monenkirjavaa eikä mustavalkoista. Että me kaikki olemme sekä hyviä että pahoja ja vielä paljon siltä väliltä. Että ihmiselle pelastuminen on mahdotonta, mutta Jumalalle on kaikki mahdollista. Että viimeisellä tuomiolla Kristus katsoo armollisesti kaikkea sitä, mitä olemme olleet, mitä olemme yrittäneet, missä olemme onnistuneet ja epäonnistuneet.

Luen tähän loppuun runon, jonka kerran kirjoitin.

Ihmisen Poika, kirkkauteni valtaistuimelta
näen lampaat vuohenkarvaiset
ja vuohet lampaantaljaiset,
kauhistuneet lampaansilmät
ja luottavaiset vuohensilmät,
nuo kaikki
parhaansa tehneet,
jotakin auttaneet, toista sylkien potkineet,
kolmannen hämmentyneinä ohittaneet.
Sillä jokainen lammas on myös vuohi
ja jokainen vuohi myös vähäinen veli.
Tuolla valtaistuimella minä muistan
Galilean aamut, Kapernaumin kuumat kujat, lasten juoksun töminän,
kalastajat veneineen, spitaaliset kelloineen,
Jairoksen ahdistuneen katseen ja kukkivat ohdakkeet matkan varrella.
Sillä elämää minä olen tuomitsemassa ja todellisia ihmisiä
ja itsekin olen ollut yhdelle lammas ja toiselle vuohi
ja kolmannelle vähin veli,
sidottu, hylätty ja yksin jäänyt
ja niin paljon saanut, niin itsestäänselvästi ja pyytämättä autettu.

Kirkkauden valtaistuimella
me katsomme kaikki toisiamme
ja näemme toistemme silmissä lampaan, vuohen ja veljen,
jokaisen silmissä.
Kirkkauden valtaistuin
on suuri tunteminen, tunnustaminen, tunnistaminen,
sillä meillä on vain yksi historia, ihmiskunnan historia, Kristuksen historia,
ja jokainen tarina, koko tuo tarina tulee nyt valoon.
Ja jokaisesta yksinäisyydessä itketyistä kyynelestä sanotaan:
niin, minä muistan, kuinka me itkimme sen.